

1721 4a 72
DISSERTATIO INAUGVRALIS
DE

NATVRA
STATVTORVM, QVAE IN
CIVITATIBVS PROVINCIALIBVS
CONDVNTVR EORVMQVE
OBLIGANDI PRINCIPIIS

QVAM
INDVLTIV
ILLVSTRIS FACVLTATIS IVRIDICAE
IN ALMA FRIDERICIANA
PRAESIDE

DN. IVSTO HENNING. BÖHNERO
ICTO, POTENT. REGI BORVSS. A
CONSIL. INTIM. ET PROF.
IVR. ORDIN.

PRO LICENTIA

SVMOS IN VTROQVE IVRE CAPESSENDI HONORES
AD D. XIIIX. IAN. MDCCXXI.
HORIS ANTE ET POMERIDIANIS
SVBICIET

AVTOR

CHRISTIANVS SIEGFRIDVS NESEN
ZITTAV.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
TYPIS IOANNIS GRVNERI, ACADEM. TYPOGR.

DEPARTMENT OF THE ARMY

NATURAL

STATUTORY

CIVILIAN

COMMITTEE

OF THE

ARMY

OFFICE

OF THE

GENERAL

STAFF

DEPARTMENT OF THE ARMY

OFFICE

OF THE

GENERAL

STAFF

DEPARTMENT OF THE ARMY

OFFICE

OF THE

GENERAL STAFF

OFFICE

OF THE GENERAL STAFF

DEPARTMENT OF THE ARMY

CAP. I.
DE
LEGVM ET IVRIS IN CIVI-
TATE DIVERSITATE, PRINCIPII
TAMEN VNITATE.

SVMMARIA.

Legum civilium necessitas, & a Maiestate origo. §. I.
Multitudo & varietas legum in civitate, an ea mul-
tudo reipublicae noceat? §. II. Diversitas legum
quaedam immediate, quaedam mediate ab impe-
rante proficiscuntur. §. III. Quomodo nonnulla iura me-
diate a Maiestate procedant? §. IV. An in una republica
plures legistatores esse possint? §. V. Quomodo mediate a
summa potestate leges procedant, de consuetudine, §. VI.
de iuribus particularibus & statuariis. §. VII. *Recensio*
instituti. Scriptores de statutis. §. VIII.

§. I.

Qvae legum in regenda & conseruanda so-
cietate humana sit necessitas, multis ar-
gumentis docere superuacaneum nobis vi-
detur, re tam certa atque euidenti, vt huic veritati

4 CAP. I. DE LEGVM ET IVRIS IN CIVITAT.

contradicturus indignatione magis quam responsione sit excipiendus. Neque diu haerere possumus circa quaestionem, *cui potestas ius aliquod statuendi in societate civili competat*, cum ex *natura legis*, quae vi obligandi necessaria gaudere debet, quius intelligere queat, legem a nemine proficisci posse, nisi, qui aliorum actiones suae voluntati habeat subiectas. Hinc lex praesupponit *imperium*, cuius pars primaria in *facultat e praescribendi actionibus* normam acquiescit.

§. II.

Fons igitur omnis iuris summa est in societate civili *Potestas*; et quamvis diuersae iuris sint species, eas tamen omnes auctoritatem obligandi que vim siue *immediate* siue *mediate* *Maiestati* debere, certissimum est. Vtrum vero *reipublicae vtile & salutare foret*, si haec *legum diuersitas*, quae in non paucis ciuitatibus maxima est, & in primis in republica Romana antiquitus admodum conspicua fuit, euitari posset, iam non disquirimus. Quotidie tamen experimur, magnam ex *diuersarum legum collisione* confusionem, incertitudinem iuris, & occasionem gratissimam litigiorum Patronis, in legum nimia varietate & multitudine perdendi iustitiam, nasci. Qui enim vel superficialiter tantum intueretur fora Germaniae praesentissima, animaduertet, incertitudinem iurium in his non leuem occurrere, & iurium diuersorum collisionem adeo frequentem esse, vt non possint non sententiae diuersae & obseruantiae forenses, variantes inde propullulare.

§. III.

§. III.

Sed de corrupto hoc iuris in republica statu & morbis differere, animus nobis non est, qui legum statum, prout existere solet, iam consideramus, non qui esse deberet, inquisituri. Variæ sunt *iuris & legum* diuisiones, quæ prolixè in systematibus & compendiis iuridicis inculcantur, quasque huc transcribere vix operæ est pretium. Id autem silentio præterire non possumus, esse aliquod insigne discrimen inter leges, quæ *immediate* a Maiestate feruntur & quæ *mediate* & arcana quadam connexionè ex eodem fonte oriuntur, suamque autoritatem accipiunt. Proinde aliud est ius, quod *immediate* constituitur a Maiestate, aliud, quod ratione originis proximæ non tam ipsam Maiestatem pro matre veneratur, quam natales ignobiliores habet, firmissimum tamen robur ab ipsa *summa* in republica *potestate* petit.

§. IV.

De priori iuris specie agere, nostrum non fert institutum. At quod ad posteriorem attinet, absque illius accurata consideratione ulterius progredi non consultum erit, cum principia doctrinæ nostræ circa materiam, quam excutiendam nobis summus, in ea sint magis recondita, prout rationes reipublicæ peculiare id suadent, iubent, admittunt. Neque enim in republica omnia ita ad amissim & regulam constituuntur: plura *per obliquum* sunt admittenda & indulgenda, ut finis reipublicæ etiam hoc modo obtineri queat. Infinita sunt eiusmodi *stratagemata* ab his, qui *ciuilem prudentiam* tradunt, obseruari solita, quæ hic intacta relinquo, & ad

6 CAP. I. DE LEGVM ET IVRIS IN CIVITAT.

iura, de quibus agendum esse dixi, propius accedo. Videlicet *iura*, quae *mediate* a maiestate deriuanda dicimus, *sunt ea omnia, quae in republica autoritate & vi obligandi quidem pollent, sed ab expressa ac directa seu immediata summi legislatoris voluntate non prouenerunt.*

§. V.

Nemo forte, qui naturam *ciuitatis* intelligit, inficiabitur, praeter maiestatem nemini in republica facultatem, proprio iure & potestate, normam aliquam actionibus ciuium praeficiendi, competere posse. Equidem plures aliae occurrunt *regulae* iuris, quae a summa illa potestate primo intuitu non videntur esse praelcriptae, interim si autoritatem *coactiuam* vim & robur publicum habere debent, ea omnino a *sola maiestate* acquirunt, cum incongruum & periculosum esset, aliud in societate ciuili iuris principium statuere, quam maiestatem, a qua *potestas legislatoria* vnice dependet, eique inseparabili nexu iungitur. *l. f. C. de LL.* Imo leges ferendi potestates diuersas in vna republica agnoscere eadem ratione absurdum foret, qua duplex maiestas in vna ciuitate statueretur. Id ipsum siquidem est, quod protestantes clero Romanae ecclesiae obiicere solent, duplicem potestatem in quauis republica fingenti, & inde duplicem potestatem legislatariam inferenti, alteram *ecclesiasticam*, quae ecclesiae; alteram *secularem*, quae reipublicae ciuili tribui solet. Quae vero incongruae conclusiones & dissensionum ciuiliujum semina inde per tot secula in vita ciuili coortauerint, prudentiores iam dudum agnouerunt, vt
frustra

frustra laborasse videantur, qui *concordiam imperii & sacerdotii* inducere annisi sunt.

§. VI.

Duplici vero modo accidere solet, vt iura *mediate* ex suprema maiestatis leges ferendi potestate originem traxisse dici queant. *Primo* sunt negotia, quibus imperans nullam dedit legem, sed eas arbitrio subditorum reliquit, normam vero, quam illi vsu recipere potuerunt, *tacite* approbasse creditur; unde *consuetudines, obseruantiae* &c. oriuntur, quae eandem, quam *expressae leges*, obligandi vim habent, praclusa subditis ab iis temere recedendi facultate, quod docet VOETIVS (a). Hae consuetudines legis autoritatem non nisi a summa potestate in ciuitate habent, & ab illa *mediante vsu* introductae dici possunt: hinc cum legis valorem nactae fuerint, non liberum est subditis iis derogare, licet pro earum autoribus haberi queant. Accedit praeterea haec ratio, quod summus imperans, cuius auspiciis & auctoritate subditi in *corpus ciuile* constans cohaerere, hanc iis indulgisse videatur potestatem, vt in *rebus arbitrariis* ipsis rebus & factis, seu tacita voluntate, quaedam adornare potuerint, quae in posterum seruantur, aequae vt in collegiis bene constitutis *expressa* voluntate de rebus collegii plura hoc modo constituuntur.

(a) VOET. lib. singul. de statutis Sect. III. Cap. II. p. 56.

§. VII.

Secundo maiestas libertatem regulam circa nonnulla negotia constituendi subditis indulget atque

CON-

ED
S.
LE

8 CAP. I. DE LEGVM ET IVRIS IN CIVITAT.

concedit, quam facultatem imprimis *magistratui inferiori* largiri solet, qui cum ipse omnem, quam habet iurisdictionem & potestatem, imperanti summo acceptam ferre debet, ita & ius *statuendi* atque definiendi circa res & actiones civium, ex alio fonte deriuare nequit. Ea iura appellantur *specialissima, particularia, statutaria, municipalia* &c. quae respectu constituentium a summo legislatore procedere non videntur, aliud tamen principium obligandi agnoscere non possunt, quam *summam illam potestatem*, omnis iuris scaturiginem.

§. VIII.

De hac iuris specie, & de ea quidem, quae STATVTORVM MUNICIPALIVM appellacione venire solet, in praesenti dicere, in animum induximus. Neque nos deterrere potuit scriptorum multitudo, qui de hoc argumento acturi integra volumina compilarunt. Noti sunt PETRVS de ALLIACO, CHRISTOPHORVS de ANGLVANO, IOH. GAMPEGIVS, ROCHVS de CVRTE, HENRICVS GISEBERTVS, MASCARDVS, SEBASTIANVS MEDICES, PETRVS RAVENNAS, BALDVS de VBALDIS, VNGEBAVERVS, PAVLVS VOETIVS, L. B. de LYNCKER, ZAHNIYS alique, qui amplissimas commentationes de statutis congegesserunt, vt silentio praetereamus pene multas dissertationes academicas, quae eandem tractarunt materiam. Ita vt hoc labore supersedere posse nobis videremur, nisi operae pretium fuisset, argumentum hoc nobilissimum & quotidiano vsu vexatissimum ex principiis veris deducere, quae in iurisprudentia vniuersa

uerfali traduntur, & naturam veram *statutorum* re-
praesentant, reiectis vulgaribus praeiudiciis, quae
doctrinam de *statutis* conturbant, eamque prope
omni connexionem defituerunt. Neque enim vul-
gatiffimae materiae negligendae sunt, si non eo,
quo debebant modo, traditae & explicatae sunt. Qui
enim vel ZAHNII tractatum de *iur. municip.* intue-
tur, animaduertet, plurima sine solido fundamen-
to in hac doctrina adferri, praesertim cura interpre-
tes crediderint, *iura municipalia* antiquorum Ro-
manorum vnice pro norma amplectenda esse, in quo
grauiter erratum est. Hinc nos conuertimus ad

CAP. II.

DE

NATURA STATVTORVM
QVAE IN CIVITATIBVS PROVINCIA-
LIBVS CONDVTVR EORVMQVE
OBLIGANDI VERO PRINCIPIO.

SVMMARIA.

Vocis statuere etymologia & significatio §. I. Vo-
cis statui generalis & specialis significatio, de
qua hic agitur, an statuum imperii leges statuta
dici queant. §. II. Descriptio statutorum generalis eorum-
que diuersae species. §. III. Definitio statutorum specialis,
B quid

ED
S.
IE

quid sint ciuitates municipales, leges municipales, differentia inter municipia Romanorum & hodiernas ciuitates provinciales. §. IV. Ciuitatum in Germania conditio; nihil hic dici de statutis ciuitatum liberarum S. R. I. §. V. An ciuitatibus municipalibus seu provincialibus competat ius condendi statuta? principia decidendae quaestionis, nemo leges dare potest praeter summum imperantem. §. VI. Resoluntur obiectiones ex iure Romano petitae: ius statuendi non absolute ex iurisdictione fuit. §. VII. Quomodo maiestas ciuitates provinciales statuendi facultatis participes reddat? §. VIII. diuersa consensus conditio, quam maiestas statutis dare solet: applicanda, haec ad confirmationem statutorum. §. IX. Conclusiones ex principio: statuta auctoritatem ex maiestatis consensu habere. §. X. Cui exercituum condendorum statutorum adscribendum? quod dependet ab administrantibus ciuitatem. §. XI. Quem concernant statuta? §. XII. Modus conficiendorum statutorum: statuta alia scripta, alia non scripta. §. XIII. Circa quas materias statuta versari queant? §. XIV. De obligatione statutorum: de statutorum genere, quae indolem pactorum habent §. XV. Finis §. XVI.

§. I.

STATVTVM vsitatissimum vocabulum a *statuendo* descendere grammatica docet, & otiosa est ANDRAEAE AB EXEA (a) philologia, qui *statutum*, quasi *statum publicum tuens* dici, somniat. Est vero *statuere* idem ac, *decernere* & quidem in foro Romano frequentissimus huius vocis vsus deprehenditur, cum iudex *statuere*, id est sententiam ferre dicitur. Hinc CICERO (b) *Tē*, inquit, *forum Tarfi agere, statuere multa, decernere, iudicare dicebant.*

cebant. Clarius VLP IANVS (c) in hunc sensum vocem *statuere* accipit: *pronunciatum & statutum idem potest, promiscue enim & pronuntiasse & statuisse solemus dicere eos*, qui ius habent cognoscendi. Sed non solum iudiciale est *statuere* vocabulum; verum etiam non raro significat *constituere*, quo sensu *statui* vox significationem *constitutionis* induit, ac pro lege ab imperante condita accipitur; hinc imperatores THEODOSIVS & VALENTINIANVS (c), leges suas *statuta* appellare non dubitant: pluribusque GOLDASTVS (e) hunc vocis sensum exemplis docuit.

- (a) Andreas ab Exea in. c. canonum *statuta*, de *Constit.* tom. 2. *Repetit. iur. can.*
 (b) Cic. *fam. l. 3. ep. 6.*
 (c) Ulp. *lib. 56. ad Edict. l. 46. D. de Verborum signific.* conf. *l. 1. §. 1. in f. ff. quod quisque iur. in alter.*
 (d) v. *l. un. Cod. nemini licere signum Salvatoris Christi.* conf. *c. 1. de renunciat. in 6.*
 (e) Goldast. in *replicat. pro. imper. C. XI. de Constitutio-*
num imperialium inscriptione & autoritate. p. 29.

§. II.

Generalis haec vocis acceptio est, quae ad praesentem materiam minime spectat. Vbi enim inualuit, ut *statutorum* appellatio *sanctionibus* tribueretur *particularibus*, quae ab inferiori magistratu, cui potestas leges ferendi *ordinarie, independenter & proprio iure* non competit, conduntur in particularem civitatis utilitatem. Hinc male illi loquuntur censentque, qui statuum imperii nostri leges *statuta* appellare & hoc

vocabulo earum dignitati detrahere volunt. Igitur non placent, quae BESOLDVS de statuum imperii statutis differit (a); accuratiora habet ZIEGLERVS, qui iussiones *statuum* imperii reuera esse & dici leges probat (b), quamuis non negemus, in legibus imperii publicis (c) non raro, quicquid *uniuersalis iuris* ambitum egreditur, *statutorum* nomine comprehendi.

(a) v. Dissert. de regalibus cap. I. n. 2. p. 121. in thesaur. practico.

(b) ZIEGLER de iur. Mai. Lib. I. cap. 5. n. 19. p. 120. conf. ill. DN. THOMASII dissert. de potestate stat. imperii legislator. contra ius commune.

(c) v. Ord. Camer. P. I. t. 3. §. 1. & tit. 57. Reichs Hof-Raths-Ordnung Ferdinandi III. tit. I. §. 15. rec. im- per. a. 1654. §. 105.

§. III.

Remoto hoc significato, restat ille, quo per *statuta* intelligimus *cas sanctiones*, quas *personae iurisdictioni superioris subiectae dependente quadam potestate condunt*. Cumque variae in ciuitate occurrant personae, quae hac facultate gaudeant, varia quoque oriuntur statuta. Ita habemus STATVTA PROVINCIALIA, quae in prouincia, indulgente & concedente imperante, auctoritatem nanciscuntur; STATVTA CIVITATVM PROVINCIALIVM, quae ius in ciuitatibus municipalibus constituunt; sunt quoque STATVTA VNIVERSITATVM, collegiorum licitorum, imo FAMILIARVN, de quibus singulari ac erudito tractatu egit NICOL. BETSIVS (a). Haec tamen

tamen posteriora ad *paſtorum* proprie dictorum magis accedunt indolem (b). Memoranda quoque sunt STATVTA SYNODALIA EPISCOPORVM & similia, quae inter leges ecclesiasticas locum habent non vltimum, & vniuerſali iuri canonico sunt subordinata, iurisque autoritatem tuentur. Ita archiepiscopus Colonienſis HENRICVS SECVNDVS in *ſtatutis ſynodalibus* de a. 1321. rectiſſime his verbis vtitur: *ex officio nobis commiſſi debito cogimur ipſos quos ad obſervantiam iurium & ſtatutorum huiusmodi virtutum praemia non inducunt tam adiectarum exaggregatione poenarum quam adiciendarum de nouo formidine, ab auſibus temerariis refrenare & noſtri capituli & praelatorum conſilio & conſenſu.* Sed de his agendi hic locus non eſt.

(a) NIC. BERTII de ſtatutis, pactis & conſuetudinibus familiarum illuſtrium & nobilium cura IO. SCHILTERI Argenti. 1699.

(b) v. doctiſſimam diſſertationem DN. HORNII ICI Wittemberg. de confirmat. ſtatutor. municipalium §. XLVII. habitam a. 1694.

(c) v. DN. LVNICH, ſpicil. eccleſ. Soroeſis. Part. 1. p. 421. conf. DOVIAT Praenot. Canon. Lib. III. Cap. XXXIV. de capitulis episcoporum p. 507.

§. IV.

Ex dictis clarum erit, quid per STATVTA intelligi velimus, nempe, iura, quae non immediate a ſummo legiſlatore deſcendunt, ſed ab inferiori & dependente poteſtate, & quidem ex delegata poteſtate oriuntur. Agimus autem hic de STATVTIS CIVI-

D. S. E.

TATVM PROVINCIALIVM, quas vulgo *municipalia* appellare solent. MVNICIPIORVM mentio in iure Romano frequentissime occurrit. Iura eorum prolixè recensent SIGONIVS (a), MANVTIVS (b) aliiq̃ (bb): varia sub diuerso reipublicae Romanae statu fuerunt. A municipiis dicuntur *leges municipales*, quarum meminit GELLIVS sequentibus verbis: *Municipes sunt ciues Romani, in municipiis LEGIBVS SVIS ET SVO IVRE VTENTES.* Imo vèteres ICI (c) ad has *leges municipales* saepissime prouocant, prout doctissime docet EZECH. SPANHEMIVS (d). Caeterum conditionem municipiorum apud Romanos considerantem & cum statu ciuitatum nostrarum conferentem latere non poterit differentia inter *Romanorum municipia* & *hodiernas ciuitates prouinciales*, quamuis iamiam VLPIANI temporibus *ciuitatis* ac *municipii* vocabula promiscue sumi coeperint. Ita enim VLPIANO (e) obseruatum: *MUNICIPES proprie appellantur muneris participes, recepti in ciuitate, vt munera nobiscum facerent: sed nunc abusue municipales dicimus, suae cuiusque CIVITATIS CIVES: ut puta, Campanos, Puteolanos.* Agnoscunt hanc differentiam multi recentiorum DD. Ipse MEVIUS (f) ciuitates superiorem recognoscentes abusue hodie adhuc dici *municipales*, asserit, & inepte saepius applicationem a Romanis de municipiis legibus ad iura ciuitatum prouincialium fieri aliquot exemplis probat HERTIVS (g). Fundamentum differentiae in diuersitate *priuilegiorum*, quibus apud Romanos municipia inuicem gaudebant, quaerendum est, nec

nec non in discrimine singulari antiquae Romanae reipublicae a Romano-Germanica republica : hinc in multis rebus vrbium nostrarum conditionem meliorem esse demonstrat B. HORNIVS (h), ac municipiorum Romanorum, vt merito deferendi sint, qui omne *ius statutarium* hodiernum ex *iure antiquo municipali* explicandum esse censent (hh).

- (a) SIGON. *de antiquo iur. Ital. lib. 2. c. 6.*
 (b) MANVT. *de civit. rom.*
 (bb) CONF. DN. OTTO Professor Ultraiecinus *in tr. de aedil. colon. & civ.*
 (c) SCAEVOLA *l. 6. D. de decret. ab ord. fac.*
 VLPRIANVS *l. 3. D. eod. l. 1. D. de Alu. scriit.*
 MODESTINVS *l. 11. §. 5. D. de munerib.*
 (d) SPANHEM *orbis Roman. exercit. l. cap. XII. p. 96.*
 (e) *l. 1. §. 1. D. ad municip. & de incol.*
 (f) MEV. *in tract. de arrest. c. 5. n. 8. & consil. 93. n. 185.*
 (g) HERTIVS *in dissertat. de superiorit. territ. §. XXV. tom. II. opuscul. p. 234.*
 (h) HORNIVS *in dissertat. de confirmat. statutorum municipalium §. XI.* Addere etiam posses, in multis eam deteriorem esse, maxime si statum paulo antiquiorem municipiorum sub republica libera, vel etiam primis imperatoribus intuemur. Paulisper enim illa *libertas*, quae municipiis competiit, ad exemplum ipsius *urbis*, declinare & cum ipsa *vrbe* in *seruitutem* redigi coepit. Proinde etiam hic tempora diuersasunt attendenda.
 (hh) Inter hos principatum gerere ZAHNIVM supra *cap. I. in f. dixi.* Ratio huius peruersae doctrinae inde haurienda, quod plerique interpretes opinati fuerint, nihil ratum habendum

D. S. LE

bendum esse, nisi quod vel textu *iuris ciuilib* vel *canonic* exornari aut demonstrari queat; his iuribus omnis vera eruditionis complexum contineri; sine illis omnia esse emortua, incerta, lubrica; ius omne publicum, naturae, gentiumque inde petendum esse &c. Verum hoc *praeiudicium* ab aliis iam dudum destructum, & ipsa iurisprudencia ab hoc seruitutis iugo liberata est.

§. V.

Ciuitatum appellatio rectius huc quadrat, quarum tamen in Germania non vna eademque est conditio. De *imperialibus ciuitatibus liberis* hic sermo non est, quae cum *superioritate territoriali* gaudent, aequae ut alii status *leges* condunt, quod ius prolixè vindicauit KNIPSCHILD (a), quamuis non nunquam *leges suas statuta*, more forsitan antiquo (aa), appellare maluerint (b). In praesenti de *ciuitatibus prouincialibus*, quae immediate alicui statui subsunt, mediate vero imperatori & imperio acturi, primo loco quaerimus, an *ciuitatibus prouincialibus ius condendi statuta* competat?

(a) KNIPSCHILD, *de iur. & priuileg. ciuilib. imperial. Lib. II. Cap. X. n. 2. p. 393.*

(aa) Quis enim ignorat antiquitus *legislatoriam* statuum potestatem admodum restrictam fuisse, & ciuitates imprimis *immediatas* saepe *confirmationem* legum suarum ab imperatore petiisse & impetrasse.

(b) v. *Satzung*, Statuten und Ordnungen beständiger guten Regierung. Einer billigen ordentlichen Policei in jeden Rechten gegründetes Ebenbild. Allen Herrschaften und Unterthanen, Städten, Communen, Regimenten, Gerichts- und Raths-Verwandten in bürgerlichen und rechte

rechlichen Handeln fast behülflich und nothwendig. Weis
sant in des heil. Reichs Stadt Worms-fürgenommen
Frankfurth am Mayn 1531. Ita & Hamburgenses hoc
titulo vñ sunt v. Hamburger Statuten und Stadt-Recht
Hamb. a. 1603. 1605. 1681. plura vt adducamus exempla,
opus esse nobis non videtur.

§. VI.

In decidenda hac quaestione ea sunt attendenda, quae supra (a) scripsimus: vna in republica est maiestas seu suprema potestas, vna leges ferendi potestas; a qua obligationis vinculum oritur. Statuta si *legum* auctoritatem habere, si actionum a ciuibus instituendarum norma esse debent, robur & vim a summa potestate in republica vt habeant necesse est. Hinc firmissimo talo stat conclusio: *leges aut quid legibus simile, praeter maiestatem in ciuitate nemo sancire ac introducere potest*: igitur neque *statuta* ab vilo corpore superiorem agnoscente, inter quae *ciuitates provinciales* etiam referendae sunt, *iure proprio* (b) promulgari possunt.

(a) Cap. I. §. 5.

(b) Aus eigner Macht und Gewalt, vt stylo vulgato asserere solent. Quod *potestate delegata* fit, huic opponitur.

§. VII.

Nihil nos mouent rationes in contrarium, quae ex *iure Romano* allegari solent. Non obstat CALLISTRATVS (a), quando *decreta ordinis* non oportere rescindi ex rescripto D. HADRIANI Nicomedensibus dato refert. Nam versatur rescriptum circa ius *ordini decurionum*, qui municipiis praerant, competens; quam infirma autem ex *municipiorum* comparatione cum ciuitatibus nostris provincialibus ducantur

C

cantur

RES

cantur argumenta, paulo ante monuimus. Municipia ius suarum legum habebant, quod multo scientiae legitimae apparatu docet EZECH. SPANHEMIVS (b). Fruebantur hac libertate ex moribus Romanorum, referente VLPIANO (c); quae cum iuri Romanorum publico conueniant, non eadem ratione ad statum germanicarum ciuitatum applicari queunt. Sunt alii (d), qui ius *statuendi* in *iurisdictione* radices agere existimant, imo COLERVS merito atque mixto imperio inuestitum, statuta condere posse credit; sed a potestate *ius reddendi* ad ius ipsum seu leges constituendi potestatem male inferri, solide demonstrant LYNCKERVS (e) & MEVIUS (f), quamuis non negemus, iurisdictionis exercitium facile incidere posse in iuris constitutionem, cum iurisdictione exercenda non raro indigeat decretis, executionem iudiciorum promouentibus, quae a domino iurisdictionis sanciri posse, nonnulli existimant, adducto specimine aus der ober Oester. Landes-Ordnung/ in qua illis, qui iurisdictione gaudent, permittitur, daß sie mögen zur Handhabung ihrer Gerichte Ordnungen machen/ so der Herrschafft. Landes-Ordnung und Billigkeit nicht entgegen/ interim non comprehendimus, necessario iurisdictioni inesse statuendi facultatem.

(a) in l. 5. D. de decret. ab ordine fac.

(b) SPANHEM in orbe rom. exerc. l. Cap. XII. p. 96.

(c) l. 25. D. ad municipalem.

(d) COLER P. I. Proc. Execut. c. 3. n. 12. KLOCK Tom. I. conf. 10. n. 817.

(e) LYNCKER de statutis ciuitatum prouincialium.

(f) MEVIUS in discuss. leuam. inof. debit. c. 2. n. 106. 119. conf.

conf. IDEM *qu. 2. prælim. ad ius Lubec. n. 25, & 52.*
SVTHOLD *de iurisdic. §. 286. sq.*

§. VIII.

Cum autem nobis *potestas statuendi* a sola *maiestate* tanquam omnis iuris fonte deriuanda videatur; nunc inquirendum erit, *quomodo maiestas huius facultatis participes reddat ciuitates provinciales?* Requiritur enim ad statutorum valorem CONSENSVS MAIESTATIS, qui aliquando est *expressus*, aliquando *praesumptus*, aliquando *tacitus*, & vel compositionem statutorum anrecedit, vel sequitur.

§. IX.

PRAECEDIT imperantis consensus, quoties *facultas statuendi* ex maiestatis concessione constat: SEQUITVR, si Princeps confirmet, ratihabeat, approbet a ciuitatibus statuta. Consentit maiestas *expresse*, si priuilegio aut pacto ius statuendi largiatur, cuius exemplallegat WERLHOFIVS (a). Consensisse *praesumitur*, si curam legum non habeat, actiones subditorum ad certam normam non reuocet, magistratui inferiori constituto administrationem & regimen ciuitatum ac vniuersitatum relinquat; nam qui vult finem, media etiam voluisse creditur. Et huc illi respiciunt, qui *ex iure ciuitatis* cum vniuersa *politiae* administratione concessam concessam aliquam statuendi libertatem inferunt, formato hoc argumento, eum, qui iure ciuitatis gaudet sub quacunque demum amplitudine, etiam gaudere iure statuendi pro modo & captu suorum iurium (b). *Tacite* consentit, si autoritate statuta pollere sinat, si in supremis dicasteriis iuxta eorum sensum lites dirimere actiones

que subditorum diiudicari permittat, & hoc triplici modo quoque confirmatio statutorum quoque fieri potest,

(a) WERLHOF *specim. II. iuris maxime quo in foro Germaniae utimur.* p. 231.

(b) HORN. *in dissert. citat.* §. 35. maxime circa ea, quae *politiam civitatis* respiciunt, quorum pertinaat, *Gilde, Gast sen, Zener, Brauer, und andere Ordnungen, welche die Politien angehen.* Quibus civitatibus enim plena *politiae* administratio indulta, eis quoque id concessum esse videtur, sine quo haec exerceri commode nequit.

§. X.

Omnis igitur *statuti* vis ab hoc imperantis consensu dependet, quo deficiente, de *statuti* autoritate merito dubitamus: illo autem praesente, *statutum*, quo minus pro *lege* habeamus, non videmus. Pronae ex his principiis sunt conclusiones: eandem *statutorum* ac *legum* esse conditionem (a), vnum eundemque obligatorium tenorem, eandem iis deberi obedientiam, ius interpretandi aequae ad imperantem pertinere, nisi interpretandi facultatem cum *priuilegio* statuendi concesserit, quod plerumque praesumitur: sensu *statuti* dubio eligendam *sententiam*, quae *iuri communi* minus aduersetur (b); *strictioris* quidem interpretationis esse *statutum*, interrim in paritate casus & rationis omnino admittere extensionem (c); posterius tollere prius, imo aliquando *leges provinciales* (d) & *vniuersales*; actus contra *statuta* susceptos ipso iure etiam nullos reddere posse; sine imperantis consensu *mutationem* tentari non posse; prudenter agere, qui *expressam* summi legislatoris confirmationem requirunt, quanquam

tuti

tuti esse possint, si de *tacito*, imo quandoque *praesumpto* imperantis sint certi & persuasi consensu; statuta irrita esse, quae iura imperanti debita violant: imperatorem derogare statutis, imo ea abrogare posse, temere autem non reuocanda, cum plerumque a subditis per modum privilegiorum aut quandoque titulo oneroso acquirantur: ex statuto agenti non opponi posse *exceptionem non obseruati statuti* (e).

(a) ZIEGLER *de iur. Mai. Lib. I. cap. 5. §. 17. p. 119.*

(b) Quatenus scilicet disponit (1) de *materia*, quae iure communi est determinata, constituta, & exposita, (2) quaeque ad *statum Germaniae* quadrat. Vade huc minime referendum, quicquid in iure communi de ipso *iure municipalitatis* traditur.

(c) Maxime iis in causis, quae praeter *ius commune* statutum determinauit. Dantur plures eiusmodi doctrinae, solis statutis propriae, nec in iure communi fundatae, quae quamcunque admittunt interpretationem, ex natura *legum*, quorum pertinent iura statutaria braxandi, item iura opificum. Denique dantur materiae in statutis, quae prorsus cum iure communi pugnant, illudque tollunt, qualis est doctrina de *communione bonorum omnimoda inter coniuges*, quae ex iure communi minus recte explicatur, cum plane diuersa agnoscat principia.

(d) Sic quamuis in Marchia coniux superstes dimidiam omnium bonorum capiat ex lege provinciali; dantur tamen statuta quarundam ciuitatum, secundum quae superstes, nullis existentibus liberis, in omnia bona succedit.

(e) SCHILTER *in Exercit. I. ad Pand. §. 8.*

§. XI.

Ad aliam nunc deuenimus quaestionem, *cuinam exercituum condendorum statutorum adscribendum sit?* vbi cum distinctione respondendum est: & quidem gene-

D
S.
LE

generaliter notandum, *statutorum* introductionem illis regulariter competere, quibus *administratio & regimen ciuitatis* commissum, cum administrationis non vltimum officium sit, vtilibus ac salutaribus statutis ciuium commoda promouere. Ast quia diuersae quoque ciuitatum prouincialium sunt formae, diuersa quoque sancienda ratio occurrit, quae plerumque ex obseruantia & moribus dependet.

§. XII.

Conficiuntur autem statuta proprie in vsum certae cuiusdam societatis, hinc extra eam eorum valor extendi nequit. Omnes igitur, qui membra ciuitatis repraesentant, & iurisdictioni constituentium subiecti, *statutorum* obseruantiae se subtrahere nequeunt. Inde facile colligere possumus, cur nec Princeps (a) neque eius familia (b) neque ministri neque possessores domuum priuilegiatarum (c) neque illi, qui foris singularibus, vt Academici clerici aliique (d) sortiuntur, statutis similibus ordinare teneantur.

(a) ZIEGLER *de iur. mai. lib. I. cap. I. n. 17. p. 9.*(b) VOET. *de statut. sect. VIII. cap. 2. p. 155.*(c) WERLHOF *specim. sec. iur. enucl. p. 235.*(d) De ministris ecclesiae vid. CARPZ. *coroll. 4. diff. de confrat. de officialibus principum BRVNEM. 3. dec. 60. de possessoribus domuum priuilegiatarum CARPZ. P. 3. C. 12. def. 19. de possessoribus IDEM lib. 6. resp. 42. n. 20.*

§. XIII.

Quod ad *modum* conficiendorum *statutorum* atinet: plerumque in scripturam redigi solent, optimo consilio, ne consignatione destituta in ius vagum atque incertum degenerent. Ast cum tardiores fuerint in conscribendis statutis maiores nostri, quod iunior

iuniores malo exemplo quandoque sequiamant, magna statutorum non scriptorum nata est copia, vt SCHILTERO (a) placuerit, inde ansam arripere diuidenti statuta, *in scripta & non scripta*, quae posteriora *consuetudines* locorum ex vsu & consensu imperantis auctoritatem nactae, dicuntur, non confundendae alias cum statutis, quam confusionem ii incidunt, qui ciuitatum prouincialium statuta pro specie *consuetudinis* habent, decepti vulgari sed minus accurato more, quem imprimis Gallica (b) iura obseruant, qui sub titulo iuris consuetudinarii, *Coustumes*, etiam *statutaria* comprehendunt iura.

(a) SCHILTER in *Exercit. ad D. p. 1.*

(b) BOVCHEL *Bibliothèque ou trésor du droit français. tom. I. p. 699.*

§. XIV.

Restat quaestio insignis: *circa quas materias statuta ciuitatum prouincialium versari queant?* Generaliter notandum: imperantem hanc statuendi facultatem modo laxiorem modo strictiorem reddere posse, eiusque prudentiae relinquendum, quantam ciuitatibus prouincialibus indulgere velit libertatem. Sunt quaedam negotia, quae generalibus legibus non commode circumscribi possunt, quorumque executio a circumstantiis dependet, quae pro diuersitate locorum variare solent: in his statuendi facultatem imperantes bono consilio inferioribus largiuntur: alii quoque occurrunt casus, in quibus statuendi ius ab inferiori magistratu exerceri non sine maxima vtilitate potest, nempe in omnibus negotiis, quae *administrationem ciuitatis* ab imperante commissam promouent, cum cuius magistratus certis opus habeat ordinationibus in exequendo mune-

ED
S.
LE

munere suo, quas autem omnes & singulas praescribere nimis molestum foret summo legislatori. Circa alios casus statuendi facultatem nemini afferere possumus, nisi imperantis consensus expressus aut tacitus adsit, aut praesumi possit.

§. XV.

De obligatione statutorum saepius iam dictum, cum ea, quae de *legum* obligandi vi proferri solent, a praesenti materia non sint aliena. Statutis enim *legum* autoritatem vindicauimus. *At sunt ne statuta, quae legum vim habent, sed propius ad pactorum indolem accedunt?* Ita videtur ZIEGLERO (a), qui omnem statutorum vim ex consensu civium inter se & cum magistratu, deriuat. Neque nos negamus, frequentes existere casus, in quibus eiusmodi pacta in ciuitatibus prouincialibus sanciantur, eaque, si legibus scriptis non derogent, aut ratione sua desistantur, firmam producere obligationem non iure *legis* aut vi sua sed propter *pactum*; propterea illa non citius *legum* speciem fieri, quam si a Principe sub *statutorum* nomine acceperint confirmationem, siue expresse siue tacite illa sequatur (b).

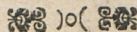
(a) ZIEGLER *de iur. mai. lib. I. cap. IV. §. 16.*

(b) *Cap. II. §. 9. ZIEGLER l. c. §. 17. p. 119.* Vtrum autem haec confirmatio sit absolutae necessitatis, alia quaestio est. Quia ad *bene esse* multum faciat, nemo in dubium vocabit. Ceterum sicuti pacta per se efficaciam suam sine hoc adiumento citius habent, ita arbitror, etiam talia pacta publica in ciuitatibus citra confirmationem valere.

§. XVI.

Haec de natura statutorum eorumque obligandi principio, dixisse in praesenti sufficiat, quum ad specialiora progredi, animus non fuerit. Caeterum haec principia decidendis pluribus quaestionibus satisfacere potuerunt, in quibus decidendis fluctuare DD. aut minus cohaerentia proponere saepius solent.

F I N I S.

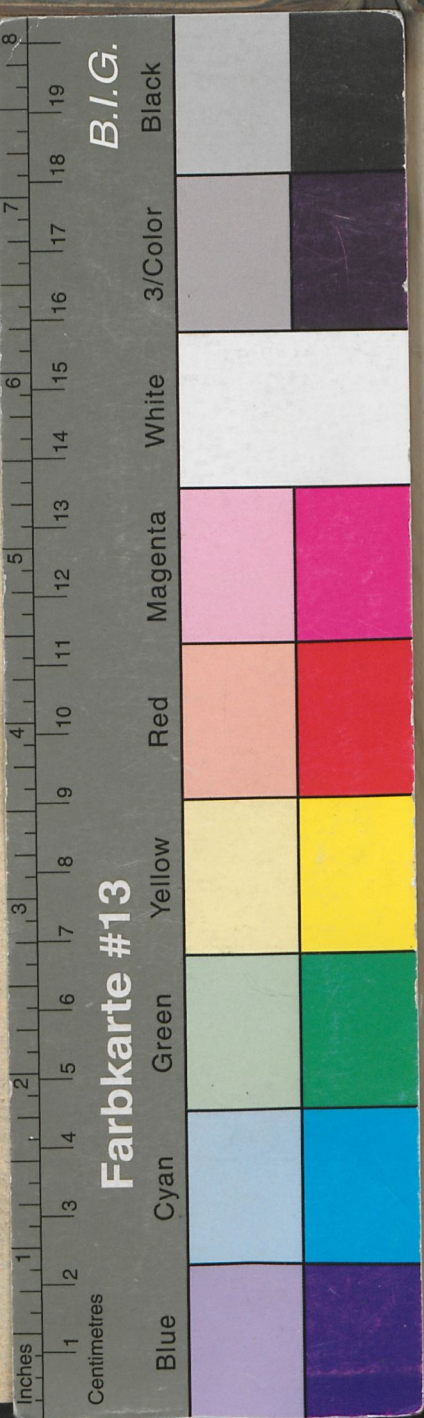
ULB Halle
003 133 117

3

Retro ✓

4721 4a 12

DISSERTATIO INAUGURALIS
DE

NATURA
STATVTORVM, QVAE IN
CIVITATIBVS PROVINCIALIBVS
CONDVNTVR EORVMQVE
OBLIGANDI PRINCIPIIS

QVAM
INDVLTV
ILLVSTRIS FACVLTATIS IVRIDICAE
IN ALMA FRIDERICIANA

PRAESIDE
DN. IVSTO HENNING. BÖHMERO
ICTO, POTENT. REGI BORVSS. A
CONSIL. INTIM. ET PROF.
IVR. ORDIN.

PRO LICENTIA

SVMOS IN VTROQVE IVRE CAPESSENDI HONORES

AD D. XIIIX. IAN. MDCCXXI.
HORIS ANTE ET POMERIDIANIS
SVBICIET

AUTOR

CHRISTIANVS SIEGFRIDVS NESEN
ZITTAU.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
TYPIS IOANNIS GRVNERI, ACADEM. TYPOGR.